

Valsts prezidentes piedalīšanās intelīģences konferencē “Latvijas Nacionālā drošība Eiropas Savienībā un NATO drošības sistēmā. Tautas un bruņoto spēku kopība.”

Publicēts pirms vairāk nekā 23 gadiem

Publicēts: 15.02.2002.

Valsts prezidentes runa intelīģences konferencē “Latvijas Nacionālā drošība Eiropas Savienībā un NATO drošības sistēmā. Tautas un bruņoto spēku kopība”,

Dailes teātrī, 2002.gada 15.februārī

Ekselences, dāmas un kungi!

Es apsveicu šo intelīģences apvienības vēlmi debatēt par jautājumiem, kas šogad vairāk nekā jebkad agrāk ir kļuvuši aktuāli. Tie ir jautājumi par mūsu drošību, un es teiktu, tajā pašā laikā par mūsu attīstību. Konteksts ir mūsu ārpolitikas galvenie mērķi un virzieni. Tie ir divi un nedalāmi: tā ir mūsu virzība uz Eiropas Savienību, tā ir mūsu virzība uz NATO. Tie ir neatgriezeniski procesi, bet tie vēl nav nonākuši galā.

Tie ir procesi, kuriem būs jānotiek demokrātiskā kārtā. Līdz šim izvēlēto virzienu ir pieņēmušas visas kopš neatkarības demokrātiski ievēlētās valdības, kas ir paudušas tajā ziņā tautas balsi. Šī apņēmība nav mums vienīgajiem. Kā zināt, mēs esam veselā “brālīgu” nāciju pulkā, un brālīgi es saku ne tajā ironiskajā nozīmē, par kādām mēs runājam Padomju Savienībā, bet burtiskā nozīmē brālīgām, jo mums ir vienādi mērķi un vienādi ideāli, kuros mēs viens otru atbalstām un palīdzam šos mērķus sasniegt.

Drošība ir suverenitātes un neatkarības garants, drošība ir personisko brīvību, indivīda tiesību garants. Drošība ir arī tā, kas paredz saimniecisko attīstību, jo mēs ļoti labi redzam, kā izskatās Dienvidaustrumeiropā pēc bruņotiem konfliktiem. Varu ieteikt katram, kas vēlētos salīdzināt Baltijas valstis ar Balkānu valstīm, pa šīm valstīm paceļot un apskatīties, kā tur izskatās, lai pilnībā novērtētu to mieru un stabilitāti, ko esam baudījuši kopš savas neatkarības. Lai saprastu, cik ļoti svarīgi mums ir šo stabilitāti un mieru garantēt arī turpmāk, jo bez tās nebūs nekādu garantiju ne mūsu neatkarībai un suverenitātei, ne mūsu individuālajām un cilvēciskajām tiesībām, un katrā ziņā ne saimnieciskajai attīstībai.

Drošība ir pamatu pamats, tie ir ēkas pamati, uz kuriem būvējams viss pārējais. Attīstību arī mēs vēlamies veikt kopsolī ar citiem. Un tas nav tā, it kā mēs būtu iesaukti armijā un nolikti ierindā, un tagad visi soļosim vienā solī. Eiropas Savienība ir valstu kopība, kas ir izaugusi, organiskā veidā veidojusies gadu desmitu laikā, un šobrīd ir nonākusi pie atziņas, ka tā vēlas paplašināties un iekļaut visas tai gatavās postkomunistiskās pasaules valstis, kaut arī tas prasīs ES lielas pūlas un līdzekļus.

Neviens mūs ar varu nespiež tur iestāties, mēs neesam iekaroti, mēs esam brīva un suverēna valsts un brīva tauta. Mēs paši esam šo ceļu izvēlējušies un esmu pārliecināti, ka gudri esam to izvēlējušies, jo pievienojoties Eiropas Savienībai, mēs pārņemam visu to, kas likumdošanā Eiropas Savienības dalībvalstīs ir panākts pusgadsimta attīstības gaitā par labu katram iedzīvotājam. Mēs vēlamies pārņemt tos likumus, ko viņi ir izveidojuši un saskaņot tos ar mūsu Satversmē paredzētajiem, lai kopā varētu sadzīvot un lai kopā varētu veidot nākotnes Eiropu, kas noteikti nebūs tāda pati, kāda tā ir šobrīd. Tā noteikti pārveidosies, mainīsies, ieskaitot to, ka pati sāks vairāk domāt par savu drošību, un šis process vēl ir tapšanas stadijā. Mēs katrā ziņā būsim tur klāt, mums ir jābūt tur klāt un jāpiedalās, lai mēs nepaliktu kādā Eiropas nostūrī pilnīgi izolēti no citiem un nespējīgi savu viedokli likt saklausīt.

Ar NATO aliansi ir gluži tāpat. Mēs vēlamies iekļauties tajā drošības telpā, kas sevi ir pierādījusi pusgadsimtena garumā kā drošības garantu visām NATO dalībvalstīm. Tur ir arī tādas valstis, kas gadsimtiem ilgi ir cīnījušas un karojušas viena ar otru asiņainos karos un konfliktos. Tas viss pēc II pasaules kara ir pārvarēts, ir jauns pasaules modelis, katrā ziņā jauns Eiropas modelis, jauna sadarbība starp Eiropas un Ziemeļamerikas kontinentu. Tas ir kaut kas unikāls, tas ir kaut kas ļoti sekmīgs, kas ir sevi jau pierādījis.

Mēs vēlamies tur iekļauties, lai baudītu tos pašus labumus un tās pašas sekmes, ko šī organizācija ir devusi savām līdzšinējām dalībvalstīm. Pirmā no tām ir drošība. Ir dzirdēti tādi izteikumi, ka Baltijas valstis jau vispār esot pēc definīcijas nedrošas un ka domāt par viņu militāro nodrošināšanu vispār esot "nonsenss", ka tas neesot iespējams. Es esmu konsultējies ar augstākā ranga militārpersonām, un man visi ir apliecinājuši - ja NATO alianse vispār kaut kam der, tad tā var aizstāvēt jebkuru zemi, un viņi ir pilnīgi pārliecināti, kad arī Latviju, Igauniju un Lietuvu NATO alianse pilnīgi spēj aizstāvēt.

Mūsu drošība, protams, ir vairāk nekā tikai iestāšanās aliansē. Mums pašiem savā zemē ir jāgādā par drošību ne tikai kara laikā un krīzes laikā. Mums jāgādā arī par dalību vispārēju krīžu novēršanā, vai tās notiktu mūsu pašu zemē, vai kur citur pasaulē. Pievienojoties aliansei, mēs uzņemamies pienākumus, lai saņemtu tās tiesības, ko tā mums dod. Latvija jau to gadu gaitā dara un turpinās darīt, un ir pierādījusi sekmes. Nav tā, kā prezidents Putins teica – pajautāji jebkuram NATO dalībvalstīs, vai viņš juties drošāks, ja Baltijas valstis tam pievienosies. Es tikko biju ASV, un man izdevās pārliecināt Amerikas pilsoņus – gan augsta, gan zema amata, kas viņi varēs justies drošāki, ja Baltijas valstis tiks uzņemtas aliansē. Kāpēc? Tāpēc, ka mēs šeit grasāmies paplašināt Eiropas drošības, stabilitātes un demokrātijas telpu. Mēs esam gatavi paplašināt brīvā tirgus ekonomikas un vispārējās brīvības izpratnes vērtību telpu. Mēs pievienojamies tām vērtībām, kas viņiem ir dārgas un ko viņi aizstāv, un galvenais – mēs kopā veidojam jaunu, vienotu, drošu, stabilu Eiropu. Tādu Eiropu, kas var izveidoties par vēl spēcīgāku partneri Amerikai, nekā tā ir bijusi līdz šim. Jā, mēs esam spējīgi ne tikai ņemt un gaidīt, bet arī dot pretim. Mēs jau tagad sūtām no saviem Bruņotajiem spēkiem speciālistus uz dažādām pasaules malām, kur tas ir nepieciešams, un turpināsim darīt to arī turpmāk.

Mēs esam maza valsts, bet proporcionāli savam lielumam mēs paši savu svaru spējam nest, mēs pavilksim paši to vezuma daļu, kas ir uzdota, un mēs varam pilnīgi droši paredzēt, ka, izraugoties saskaņā ar saviem sabiedrotajiem tos attīstības laukus kā prioritātes, kur mēs esam stipri un varam ko sniegt, mēs būsim tikpat vērtīgi partneri kā jebkuri citi šajā NATO aliansē. Ir vēl mazākas valstis aliansē, un arī tās tiek vērtētas pēc sava pienesuma. Arī mums tāds ir sniedzams.

Dažus vārdus par to, kā norit pievienošanās šīm divām organizācijām, jo šeit debates ir svētīgas, lai noskaidrotu atšķirības, kas ir starp tām. Iestājoties ES, mēs pārņemam 31 sadaļu, kurās ir formulēts Eiropas viedoklis. Mums ir jāpierāda, ka esam to pārņēmuši, bet mums ir iespējams arī savā ziņā tirgoties. Mēs varam "diņģēties" par pārejas periodiem, mums neprasa sasniegt visu rīt tā, kā tas jau ir pusgadsimta laikā paveikts citur. Bet beigu rezultātā turpat mums būs jānonāk, tikai mazliet ātrāk vai lēnāk. Ja runājam par sarunu gaitu un savu interešu aizstāvēšanu, tad jāsaprot, ka tas notiek tādā pašā veidā, kā visur Eiropā, kur ir visdažādākās intereses gan pašas valsts iekšienē, gan starp dalībvalstīm, un tas ir nepārtraukts un nemitīgs process, politiskās

lemšanas process, kas demokrātijā pastāv un būs vienmēr.

Savas intereses aizstāvēt mums būs jāspēj vienmēr. Ne jau tad, kad būsīm iestājušies ES, varēsīm aiziet “gulēt aizkrāsnē” un domāt, ka viss uz visiem laikiem ir sakārtots. Tieši otrādi – tad sāksies vēl intensīvāks darbs, lai mēs varētu pilnībā izbaudīt to, ko dalība ES mums piedāvā. Ar NATO aliansi ir nedaudz citādāk, jo šī alianse ir pati ar sevi pietiekami apmierināta. Kad man stājoties amatā, vēl diezgan izplatīts bija jautājums, vai vispār ir nepieciešams NATO turpmāk paplašināties un ienākt Baltijas telpā, it īpaši, ja tas, kā acīm redzams, nav patīkami Krievijai, kas pret to protestē, un kas varētu, tāpat, sabojāt attiecības ar šo ievērojamo, potenciālo partneri. Šobrīd situācija ir kardināli mainījusies.

Šaubu par NATO paplašināšanos vairāk nav. Ir vairāk nekā skaidrs, ka paplašināšanas notiks, un ka tā nebūs vairs tikai viena uzņemta valsts, bet ka tās būs vairākas. Runa būtībā ir par 5 vai 7 jaunām dalībvalstīm. Runa ir, vai būsīm starp tām. Būsīm, ja turpināsim sagatavoties tā, kā tiek sagaidīts no visām kandidātvalstīm. Nevienam mums to neuzspiež, nevienam mums neko nepavēl. Bet ir standarti, ko ir pieņēmušas NATO dalībvalstis kā līmeni, kurā ir jādarbojas, piemēram, attiecībā uz demokrātiskām tiesībām, attiecībā uz pilsoņa tiesībām un tā tiesībām piedalīties vēlēšanās, par elementārām demokrātijas tiesībām, kuru kritērijiem ir jāatbilst. Piemēram, ja raugāties uz Slovākiju - no militārās attīstības varbūt, ka tai iet labāk šobrīd nekā Latvijai, man grūti spriest, grūti ir izdarīt kvantitatīvu salīdzinājumu. Bet katrā ziņā ir izteiktas bažas par iznākumu nākamajās vēlēšanās. Ja tiks uzskatīts, ka vēlēšanās pie varas ir nākuši spēki, kas citur tiek uzskatīti par nedemokrātiskiem, tas varētu būt par traucēkli viņu kandidatūrai. Vēlētos Latvijas gadījumā atgādināt, ka esam aktīvi darbojušies sava Dalības Rīcības Plāna sagatavošanā un saskaņošanā, ka mūsu Bruņotie spēki ir attīstījušies, un to var apliecināt jebkuri ārvalstu speciālisti, kas šeit ir ieradušies.

Mēs esam ļoti daudz paveikuši, bet mums vēl ir zināmas lietas jāsakārto – gan mūsu Bruņotajos spēkos, gan arī mūsu likumdošanā. Viens tāds elements ir šī elementārā lieta Vēlēšanu likumā. Vēlētos atgādināt – NATO paplašināšanās notiek pēc mūsu lūguma. Kandidātvalstis lūdz tās uzņemt aliansē – alianse tad pieņem vai atraida šo lūgumu. Viņi nav izteikuši īpašu vajadzību, ka viņiem absolūti nepieciešams būtu uz mums paplašināties. Ja mēs esam gatavi, tad arī viņi ir gatavi. Bet viņi to mums neuzspiedīs, mēs varam izvēlēties, tā ir mūsu pašu brīva izvēle.

Jautājums ir, ko mēs panākam un ko zaudējam ar šo izvēli? Mēs panākam to, ka varam kopā ar Igauniju, Lietuvu, pārējām kandidātvalstīm beidzot likvidēt II Pasaules kara sekas, likvidēt šīs iespaidu sfēras, kādas tika izveidotas ar Molotova-Ribentropa paktu un pievienoties drošai, brīvai, apvienotai Eiropai. Ja neiestāsimies, netiksim uzaicināti, tad paliksim ārpusē. To, kad būs nākamā paplašināšanās, mēs nezinām. Tādēļ es laipni lūdzu debatēt par konferences jautājumu, bet tūlīt jau vēlētos oponentiem, kas saka: kur tad mums jāsteidzas, mēs jau varam arī pagaidīt. Jeb: ko no mums prasa, nez vai tā cena nav par augstu? Manuprāt, cena, ko no mums prasa, ir ļoti normāla, tā ir tā pati cena, kas mums dod to, ko mēs vēlamies paveikt kā demokrātiska, brīva valsts, kas ir droša par savu nākotni.

Paliekot malā gan var rasties tādas situācijas, kā piemēram, vakar ziņās rādītais par Moldovu, kas ir izvēlējusies citu ceļu nekā mēs. Kas notiek Moldovā? Tur tiek pasludināts, ka krievu valoda tiks ieviesta kā otra oficiālā valsts valoda. Jā, Moldova palika stāvēt malā, tā nevēlējās iesaistīties NATO aliansē, tās prasībās un idejās par demokrātiju. Tā, lūk, ir pieņemšana, nepieņemšana, savs vietējais variants, tāds ir rezultāts. Mums jau arī ir tāda izvēle, mēs jau arī varam iet tādu ceļu, tomēr, man šķiet, ka mums prātīgāk ir iet citu ceļu.

Vēlos atgādināt, ka no NATO puses mums ir teikts, ka mums būtu jāsakārto sava likumdošana, lai tā atbilstu demokrātijas

standartiem. Bet neviens neko nav teicis par mūsu tiesībām pasludināt latviešu valodu kā vienīgo valsts valodu. To es Jums varu apliecināt. Tikko man bija izvērstas sarunas ar ASV Valsts sekretāru Kolinu Pauelu, un viņš man apliecināja, ka nekādā ziņā netiks apšaubītas latviešu valodas tiesības būt par vienīgo valsts valodu Latvijā, tas ir mūsu suverēnas tiesības. Bet ko mēs nevaram darīt – uzstādīt diskriminējošas prasības tiem, kas jau ir pilsoņi, Latvijas pases turētāji. Tiem, kas vēlas kandidēt, neko vairāk par Latvijas pasi prasīt nevarētu, to, kas ir jau Satversmē rakstīts. Tāda ir situācija.

Esmu dzirdējusi no daudziem, ka “mūs pazemo, bradā, iedzen stūrī”. Nē, mēs paši attīstāmies, mēs paši izvēlamies, mēs paši vēlamies progresēt. Vēlamies progresēt līdz tam līmenim kā jebkurš cits. Mēs būsim tikpat labi savā likumdošanā, savās cilvēktiesībās, un ar laiku savā saimnieciskā attīstībā. Mūsu rokās ir izvēle. Mums ir tagad tā laime dzīvot suverēnā, demokrātiskā valstī. Jā, šis ir tas brīdis, kad varam izteikt savu viedokļu, varam debatēt. Lūgtu katru atcerēties un sniegt atbildi – mums ir izvēle, bet kādi ir mūsu mērķi, kāda taktika un stratēģija, lai tos sasniegtu. Jāsaprot arī, ka nekas nenāk pasaulē par brīvu. Vienalga, lai kādu ceļu izvēlēsimies, kaut kas būs jādod pretim, kaut ko tas maksās, brīvbilletes nav. Jautājums – kur vislabāk ieguldīt savas pūles, ieguldījumus un resursus, lai dabūtu to labāko rezultātu. Tas ir debatējamais jautājums.

2002. ir vēsturisks gads. Mēs vai nu iesim uz priekšu, vai būsim nolemti atpalcībai, tas nu ir vairāk nekā skaidrs. Novēlu visiem auglīgas, interesantas debates visa gada garumā. Šis mums būs karsts gads visādos veidos.

Saistītas tēmas

[Vaira Vīķe-Freiberga](#)

<https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidentes-piedalisanas-inteligences-konference-latvijas-nacionala-drosiba-eiropas-savieniba-un-nato-drosibas-sistema-tautas-un-brunoto-speku-kopiba>